

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci Svarez, Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Conimbricensi Academia
Sacrarum Literarum Primarij Professoris. Tractatvs De
Legibvs, Ac Deo Legislatore**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1619

Cap. XXX. Vtrum lex humana, & ciuilis possit obligare ad sui obseruationem
cum periculo cuiuscumque nocumenti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94074](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94074)

tio obligat subditos, etiam quoad illam intentionem.

9. Nihilominus probabilius censeo, hoc non posse cadere sub legem humanam, quando intentio reuera est omnino extrinseca ipsi operi externo, vt cadit sub præceptum, prout plane docet Dd. allegati. Ratio autem potest duplex reddi ex dictis. Prima est, quia tunc præcipitur directe actus internus. Patet, quia vel per tale præceptum prius præcipitur intentio talis finis, vt tandem ex illa sequeretur electio, quia intentio finis ex se antecedit electionem medijs, vel certe si actus externus primo præcipitur, & additur, vt fiat ex tali intentione, quæ ad complementum ipsius actus necessaria non erat, plane per se præcipitur actus ille interior, qui addendus est exteriori. Secunda ratio est, quia lex humana, vt dixi, non potest præcipere omnem bonitatem, sed illam, quæ suo fini & exteriori gubernationi fiat hac vel illa intentione extrinseca, non pertinet ad bonitatem accommodatam illi fini, sed ad Deum pertinet, qui scrutatur corda: non est ergo illa materia legis humanæ. Et ita responsum est ad fundamentum contrarium, negando assumptum.

10. Ad exemplum autem de præcepto negatiuo, primum nego paritatem rationis. Nam potest multum pertinere ad commune bonum, v.g. ad iustitiam seruandam in iudicio, vt nemo ex odio, vel propter sordes illud munus assumat, & ideo in malis prohibendis potest ille modus habere maiorem proportionem. Deinde supra dixi, re vera non prohiberi, aut puniri malitiam prouenientem à tali intentione, sed ipsum actum externum absolute: pœnam verò non imponi ipso iure, nisi dependenter à tali conditione. Vnde est etiam differentia supra in sinuata, quia si per affirmatiuum præceptum addatur intentio extrinseca finis, extenditur iurisdicção, & augetur obligatio ad nouum actum interiorem, quado verò punitur actus exterior, si à tali interiori procedat, potius restringitur prohibitio, & iurisdicção vsus, quia non punitur omnis actus exterior, qui puniri posset. Ad aliud pro hac, vel illa causa, aut persona, dicitur in primis, obligationem illam regulariter loquendo non fundari in sola iurisdicção, sed vel in voto obedientiæ, vel in aliqua obligatione iustitiæ, per quam potest aliquis se obligare ad faciendum aliquid sub hac, vel illa intentione maxime si ad effectum actionis necessaria sit. Vnde dicitur secundò, illam intentionem non esse omnino extrinsecam illi actioni, sicut supra dicebamus de intentione conficiendi sacramentum: nam licet in præfenti, illa intentio non sit de necessitate sacrificij vt sic, est tamen necessaria ad completam obligationem sacrificij, & ad fructum eius, & ideo, qui potestatem habet præcipiendi sacrificium, totum id præcipere potest.

11. Ad rationes alterius sententiæ respondetur, in primis in illa regula iuris sermonem esse de timore seruili peccaminoso, quando quis ita voluntarie facit opus præceptum, vt animum habeat non faciendi, si posset pœnam effugere: nam in illo modo operandi deest voluntas necessaria ad implendum præceptum, apud Deum, etiam si exterius impleri videatur. Et ita negatur similitudo: nam qui facit totum id, quod lex humana præcipit, & cum omnibus externis circumstantiis, quas præcipit, licet praua intentione id faciat, non facit aliter, quam debeat facere ex vi illius legis humanæ, licet faciat aliter, quã alia lex diuina præcipiat, & ideo non peccat contra legem humanam, licet alias peccet. Vnde ad primam confirmationem respondetur legem humanam præcipere actum de se bonum, seu qui de se potest bene fieri, non tamen præcipere omnes modos necessarios, vt bene fiat. Et ita ferè respondet D. Thom. 1.2. q. 96. a. 3 ad 2. Et eadè est responsio ad secundam confirmationem. Nam lex humana præcipit actum in se con-

tinentem cultum Dei, vel mediocritatem aliquam temperantiæ, aut alterius Virtutis: illam autem potest habere actus, etiam si ex parte operantis male fiat ex alio capite, quod per se non prohibet, nec præcipit lex humana.

Ad vitiam confirmationem admittimus communem, & veram doctrinam, quod per legem humanam actus præcepti determinantur ad certam speciem virtutis. Non est autem sensus, quod lex humana præcipiat illam virtutis speciem esse per se intentam ab operante, aut quod pure fiat sine admittione alicuius malitiæ: sed sensus est legem humanam præcipiendo imponere solum obligationem obedientiæ, quæ generalis est, & in omni præcepto includitur, sed etiam præcipere de se actus singularum virtutum, quia vt supra dixi, leges humanæ intendunt facere homines honestos in omni genere virtutis, & ideo præcipiunt secundum omnes species virtutum. Non tamen inde fit, vt lex humana præcipiat actum studiosum simpliciter, & vt studiosè fiat, sed satis est, quod præcipiat studiosum ex genere, & constituendo tale medium in tali specie virtutis vt patet clarè in materia iustitiæ; præcipit enim actum eius, constituendo medium in materia illius, quo seruat, non peccatur contra illam legem etiam si ex avaritia, vel alio vitio quis operetur.

CAPVT XXX.

*Vtrum lex humana & civilis possit obligare ad suam observationem cum periculo cuiuscumque, nocu-
menti temporalis, etiam mortis.*

Delarauius modum obligationis legis humanæ quoad grauitatem eius, nunc explicandus est quoad rigorem, vt sic dicam, vel lenitatem eius, & consequenter explicabitur quoad durationem eius, vel cessationem ratione occurrentis occasionis, quæ maxime esse solet, quando damnum aliquod graue & periculum eius imminet ex obseruatione legis, & ideo inquirimus, an in huiusmodi occasione cesset obligatio legis: ita vt nullum peccatum fit, illam non seruare.

Prima sententia absolute docet, legem humanam non posse obligare cum morali periculo vitæ, vel alio simili. Teneo Almain. in moralib. tract. 1. cap. 3. Inclinar Syluest. verb. metus, q. 7. Fundamentum est, quia dare vitam propter opus per se non necessarium ad salutem, vel honestatem, est opus difficilimum, & mortali supererogationis: lex autem humana non potest huiusmodi opera præcipere: ergo. Confirmatur, quia conseruare vitam est de lege naturæ, ergo nulla lex humana potest contra hoc præcipere. Vnde D. Thomas 2. 2. q. 104. art. 5. dixit in his, quæ ad conseruationem corporis spectant, hominem non teneri homini obedire.

Alter sententia est, legem humanam in vniuersum obligare, non obstante quocumque periculo mortis. Ita docet Caiet. 1. 2. qu. 96. artic. 4. & 2. 2. qu. 125. art. 3. Idem sentit Adrian. in 4. q. 3. de clauibus Henric. tract. de syno. Episcop. post 3. part. artic. 1. n. 271. in tomo 13. tractatuum, p. 2. Fundamentum est, quia quod est contra legem humanam est malum & peccatum, vt ex supra dictis patet: ergo etiam propter mortem vitandam faciendum non est, capitane, 32. quæst. 3. ex Aug. Confirmatur primò, quia bonum commune preferendum est priuato, & homo tenetur pro communi bono vitam perdere: sed humana lex propter commune bonum ponitur: ergo seruanda est, non obstante vitæ periculo. Tandem confirmatur inductione, quia non potest quis propter metum mortis contrahere cum consanguinea,

nea, in gradu prohibito per legem humanam, nec potest aliquis propter vitandam mortem facrum facere sine vestibus sacris, cum tamen id solum sit de lege humana. Denique non potest quis communicare cum excommunicato propter vitandam mortem c. *factu*, de iis, quæ vi. &c.

Nihilominus dicendum est primò, non deesse potestatem in magistratu civili, & idem à fortiori de Ecclesiastico ad obligandum suis legibus, & cum periculo vitæ, si necesse sit. Sententia est communis, & mihi certa, & præter auctores secundæ opinionis, tenent eam Sorò lib. 1. de iustit. q. 6. art. 4. in fine, & in 4. dist. 22. q. 1. art. 4. & Ledesma 2. p. q. 10. ar. 5. & qu. 25. ar. 3. Couar. qui alios refert, in cap. *alma mater*, 1. p. §. 3. n. 9. & alij infra citandi. Ratio est, quia in republica est potestas necessaria ad suam cõseruationem, & commune bonum: sed ad hos fines est moraliter necessarium præceptum obligans ad aliquid agendum, vel ad perseverandum in aliquo loco, non obstante periculo mortis: ergo cadit hoc sub humanam potestatem. Minor conflat, quando necessarium est agere periculum bellum ad defendendam rempublicam, vel perseverare tempore pestis in aliquo loco ad procurandam commune salutem, vel si necesse sit propter fidei honorem aliquid agere cum vitæ discrimine. Maior autem per se nota videtur ex terminis, quia alias insufficienter prouisus esset gubernationi, & cõseruationi reipubl. Sed dici potest, in his casibus legem naturalem obligare, & ideo non esse hanc obligationem præcepti humani, sed quasi cõactionem ad seruandam naturalem obligationem. Respondetur primò, licet fortasse præceptum naturale tunc obligat rempublicam, vel ciues in communi, non tamen hunc, vel illum determinatè: ergo applicare obligationem ad has, vel illas personas, est potestatis humanæ, & ita ibi interuenit verum præceptum humanum. Dicimus etiam, nõ semper esse certam obligationem naturalem, sed sæpe esse posse rem dubiam, & dependentem ex iudicio prudentiæ, an scilicet, communi bono expediat, hoc vel illo medio vti in tanto periculo: tunc autem interueniente iudicio Principis, seu Prælati, eiusque præcepto inducitur certa obligatio, quæ non potest dici legis naturæ, sed humanæ. Et confirmatur tandem, quia hic actus est fortitudinis: ergo si necessarius sit reipublicæ, vel valde conueniens, potest lex humana illum præcipere: nam humana lex circa actus omnium virtutum versatur, vt in superioribus docuimus cõ Arist. 3. Ethic. qui in specie loquitur, de actu fortitudinis.

Dico secundo, legem humanam tunc maximè, & quasi per se obligare cum periculo vitæ, quãdo illud periculum per se est annexum, seu coniunctum actui præcepto, si alioqui lex iusta sit vt præsumi debet, quando oppositum non constiterit. Declarari poterit exemplis positis de bello, de periculosa nauigatione, de curatione proximorum tempore pestis, & similibus. Ratio autem est, quia tunc periculum nõ reputatur accidentarium, sed veluti de substantia actus moraliter considerari. Item non potest censeri præter scientiam, vel intentionem præcipientis, cõ sit per se coniunctum actui: ergo eo ipso, quod præcipitur talis actus, censetur præcipi non obstante tali periculo, & potestas non deest, vt ostensum est: ergo nascitur obligatio. Addi vero conditionem iustitiæ legis, quia hæc generaliter necessaria est, & in huiusmodi præcepta multa requiruntur, vt seruetur, quia non potest res adeo difficilis iustè præcipi, nisi ex iustissima causa pertinet ad commune bonum, vel ad aliquam personam valde necessariam communi bono. Quia respublica, vel magistratus eius non habet dominium vitæ ciuium, sed conuenientem vsum, & ideo non potest ex leuibus, vel ordinariis causis cogere ciues ad perdendam vitam. Quod etiam patet ex his, quæ supra diximus de lege humana, scilicet, debere esse moraliter possibilem, & facilem. Denique Suarez de Legib.

hoc confirmant fundamenta prioris sententiæ. Nihilominus tamen hic est etiam vera generalis regula in superioribus posita, quando non manifestè apparet meritas in lege, præsumendum esse pro iustitia eius, quia semper ius superioris præfertur & licet homo ius etiam habeat in vitam suam, tamen in eandem maius ius habet respublica, quia (vt in 5. Polit. dixit Philosophus) ciuis magis est reipublicæ, quam sui ipsius. Itaque in dubio æquali seruanda est lex, licet propter periculum proprii detrimenti curandum sit, vt quamuisp. certitudo aliqua de iustitia legis habeatur.

Dico tertio: Si mortis periculum non est per se coniunctum actui præcepto, sed contingenter adiungitur, lex humana per se non obligat, ad sui obseruationem cum tanto periculo vitæ, imò nec alterius grauiissimi nocuenti, quale est grauis infamia, aut magna iactura bonorum: ex accidenti verò, seu in aliquo casu obligare potest. Priorem partem sequuntur a fortiori auctores allegati in prima opinione, & nõ repugnant allegati in assertionem prima, sed fauent maximè & Gabr. in 4. d. 18. q. 3. & Ocham in suo Dialog. 1. p. lib. 7. c. 58. quatenus dicunt, Ecclesiam non posse suis legibus regulariter imponere tã rigorosam obligationem: nam idem est *regulariter*, quod *per se*. Et idem sentit Maior in 4. dist. 18. q. 4. infinuat etiam Nauar. in sum. c. 25. n. 84. Sumitur demiq; ex multis, quæ congerit, & allegat Felin. in c. 1. de constit. n. 49. Probat autem primo, prior pars inductionis, quia lex diuina, quæ grauior est, non solet obligare in simili euentu. Exemplum cõmune est de Dauid, qui propter necessitatem manducauit panes propositionis. 1. Reg. 21. quos laicis manducare nõ licebat, iuxta legem, & tamen factum defendit Christus Matth. 12. Vbi eodem modo excusat discipulos, qui die sabbati spicas colligebant. Et ita exposuit etiam D. Thõ. 3. p. q. 40. ar. 4. ad 3. & eodem modo declarat factum Machabæorum pugnantium die sabbati. 2. 2. q. 100. ar. 8. Idem constat in præcepto diuino de integritate confessionis: nam graue periculum interdum excusat ab illius exequutione quasi materiali (vt sic dicã.) In præceptis etiã Ecclesiasticis potest fieri similis inductio: nam præceptum ieiunij non obligat cum detrimento salutis, & explicatur in c. *consilium*, de obser. ieiun. & idẽ constat de præcep. aud. Missam, recitan. horas, &c. Simili mō ppter necessitatẽ famis licet cõ municare cum excommunicato, procurando subsidij, c. *quomiam multos*, 11. q. 3. c. *inter*, de sent. excommun. eadem autem ratio est in reliquis. Generalis autem ratio conclusionis est, quia talis necessitas ostendit, nõ fuisse in legislatore voluntatem obligandi in tali euentu, vel etiam non fuisse potestatem: quacumq; autem illarum deficiente, cessat obligatio legis: ergo. Vtraque præmissa constat ex supra dictis, præsertim tractãdo de Epikia, quia potestas humana non se extendit ad omnia sine mensura, voluntas etiam prudens nõ vult obligare quãtum potest, sed cum moderatione, & benignitate. Obligare autem ad quemcumq; actum præcepti, non obstante quacumq; accidentali necessitate insurgente, esset supra potestatem legislatoris humani, quia talis obligatio cõmuniter non est necessaria ad commune bonum reipublicæ, vt in communi obseruatione talium legum contingit: & quãuis aliquando non sit aperte iniusta obligatio, vel supra potestatem, si sit nimis grauis, & dura, censetur esse præter voluntatem legislatoris, quod maximè in diuinis legibus posituis obseruatur, vt communiter Doctores interpretantur: ergo.

Altera verò pars, scilicet, per accidens fieri posse, vt etiam in eo casu obligetur homo ad seruandam legem, communis etiam est: talisque necessitas esse censetur, quando violatio legis propter talem metum cederet in contemptum, vel iniuriam religionis, aut graue scandalum pusillorum: tunc enim bonum commune & religionis præferendum est priuato etiam propria vitæ. Item quia tunc transgredi

Q 2

præ-

Gravis magis est reipublicæ, quam sui ipsius.

Quid dicendum, quando periculum non est per se coniunctum actui præcepto.

Probat per se cõclusionem & notetur.

EZ
DHO
TI
MVL

4. *Esse potestatem in magistratu civili, & canonico ad obligandum suis legibus cum periculo vitæ.*

5. *Esse in republica necessaria potestatem ad suam cõseruationem & commune bonum.*

6. *Obiatur obiectio.*

7. *Legem humanam tunc maximè obligare cum periculo vitæ quãdo illud periculum per se est annexum actui præcepto.*

8. *Alia sententia legem humanam tunc maximè obligare cum periculo vitæ quãdo illud periculum per se est annexum actui præcepto.*

præceptum humanum, esset vel deficere in confessione fidei tempore debito, vel cooperari ad aliquid intrinsece malum. Exemplum sit, si tyrannus cogat ad comedendam carnem die prohibito in contemptum illius obseruantie Ecclesiasticae: tunc enim consentire illi, esset significare, se idem sentire, & continere: imo etiam exterius dissimulare, & non plane resistere, ad minimum esset aliis scandalum dare, & ideo nunquam licet, iuxta illud Augustini lib. de bono coniug. cap. 16. *Satius est fame mori, quam idololatriam vesari*, (vtique cum scandalo, vel iniuria religionis) 1. Corinth. 10. Et ideo hæc obligatio non solum in Ecclesiasticis legibus locum habet, sed etiam in civilibus, quia etiam illæ contemnendæ non sunt, nec magistratus civilis, & in earum etiam violatione scandalum cauendum est. Nec facis erit in huiusmodi casu habere interius intentionem non scandalizandi, vel non contemnendi, & exterius agere contra legem ad vitandam mortem. Hoc (inquam) non est facis, quia tenemur exterius non contemere, nec contentibus consentire, vel cooperari, & similiter ad vitandum scandalum maxime necessarium esse solet, actum exterius vitare: si autem potestatio aliqua exterior sufficeret ad tollendum scandalum, tunc cessaret illa necessitas, vt notauit Bonan. in 4. d. 33. dub. 8. cir. calit. & lacius in materia de scandalo tractatur.

Nota de praesertione

8. Dices: ergo in huiusmodi casibus, licet obligatio talis actus quasi resulter occasione legis positivæ, nihilominus proprie non oriri ex illa, sed aut præcepto affirmatiuo consentiendi fidem tempore opportuno, vel ex præcepto negatiuo non præbendi scandalum aliis, vel non contemnendi legem, aut superioris potestatem. Quæ sunt obligationes legis naturalis, pertinentque ad legem charitatis, aut religionis, vel confessionis fidei, vel iustitiæ legalis, non ad particularem legem positivam. Respondeo, licet probabile hoc sit, probabilius tamen videri, etiam in illo casu obligare legem humanam. Itaque non negamus, in illis euentibus obligare præcepta illa naturalia, seu aliquod illorum: dicimus tamen, obligare ad seruandam ipsam legem positivam, & ita etiam legem ipsam positivam obligare. Sicut in occasione necessaria consentiendi fidem, obligat fides ad sustinendum martyrium propter fidei confessionem, & nihilominus tunc etiam obligat fortitudo quasi imperata à fide: ita etiam in presenti, vnde est contrarium si quis in eo casu violet legem positivam in contemptum religionis, non solum peccat in specie contemptus, sed etiam in specie vitij contrarij illi morali virtuti, ad quæ pertinet præceptum, vt in casu Machabæorum, si illi cederent carnes porcinas, non solum contra religionem, sed etiam contra temperantiam peccarent, comedendo cibum vitium. Et sic de aliis.

9. *Nota tamen, ad iudicandum, quando obligetur aliquis ad legem sub periculo mortis.*

Periculum mortis vel est ab intrinseco, vel ab extrinseco.

Sed quæret tandem aliquis quomodo possit certum iudicium ferri ad discernendum tempus, & occasiones, in quibus obligat lex humana non obstante periculo mortis. Respondeo, vix posse certam aliquam regulam designari, sed prudenti arbitrio vtendum esse. Duo tamen, ad hoc prudens iudicium ferendum obseruari possunt. Primum est dupliciter posse homines incidere in hoc periculum, seu in metum mortis. Vno modo ab intrinseco, seu ex naturali, & ordinaria conditione humanæ conditionis fragilis, siue oriatur ex ægritudine intrinseca, siue ex necessitate famis, aut sitis, siue ex tempestate maris, siue ex occasione belli alia de causa occurrentis, siue ex quacumque alia causa extrinseca, quæ directe non intendat transgressionem legis. Alio modo potest hoc malum imminere ab extrinseco, id est ab homine comminante tale malum, vt extorqueat legis transgressionem, vnde prior dici potest quasi per accidens respectu talis effectus: hic verò posterior quasi per se, moraliter loquendo, & ex parte cause inferentis talem metum. Quando occasio est prioris modi, regulariter lex positiva non obligat cum tali periculo, sic Machabæi

1. Machab. 2. quia periculum erat prioris generis, & intellexerunt, in illo legem sabbati non obligare. Quando verò metus inferitur posteriori modo, regulariter non excusatur, quia cedit in contemptum fidei, vel religionis, & sic Machabæi mortem sustinuerunt, ne legem violarent, lib. 2. cap. 7. quia metus ille directè ad hoc inferre batur à tyranno. Dixi a. in vtraque parte *regulariter*, quia non est regula adeo generalis, & infallibilis, quin possit aliquando deficere, & ideo semper sunt particulares circumstantiæ considerandæ ad vitium iudicium ferendum. Præsertim verò in posteriori modo contingere potest, vt licet directè inferatur metus ad extorquendam actionem legi contrariam, non tamen id fiat propter legis transgressionem in eius contemptum, vel religionis, sed propter alias causas humanas, voluptatis, aut commodi, vt adnotauit in 5. tom. disp. 6. & tunc talis metus perinde reputatur, ac quilibet alius proueniens ex causis naturalibus, vel extrinsecis, quia non parit contemptum legis, vel aliud simile malum.

Secundo obseruandum est, aliud esse obligari ad obseruationem legis humanæ, non obstante mortis periculo, aliud verò posse licite eam obseruare, eodem periculo non obstante. Plus enim ad prius requiritur, quam ad posterius: licet enim ad vtrumque necessaria sit aliquaratio valde grauis, & iusta, quia non potest homo pro quacumque leui occasione vitium prodigere: nihilominus multo maior causa requiritur, vt ad hoc possit obligari per legem, vel præceptum superioris humani, quam vt id possit homo sua spontanea voluntate honestè facere, quia non omnia honesta possunt nobis præcipi, quando sunt valde ædua, nisi ex speciali necessitate, sine qua nos possumus illa liberè facere. Sic potest quis in casu necessitatis extremæ famis, vel naufragij licite cedere suo commodo, & dare panem, vel tabulam amico æquali, ad quod tamen non posset lege humana obligari. Item propter vtilitatem publicam potest aliquis aggredi opus cum magno periculo vite, etiam si non sit tanta necessitas boni communis, in qua possit obligari. Propter hoc ergo ad discernendam occasionem, in qua lex humana obligat cum tali periculo, non tantum ponderandum est an bonum commune tunc præponderet vite propriæ, sed et an tale sit, vt redundet in extremam, vel grauem necessitatem boni communis vel e conuerso, an ex transgressionem legis, graue datum commune, quale est contemptus religionis, fidei, aut ipsarum legum sequatur in his n. tantum casibus obligat lex humana, & vltra non extenditur.

Ad fundamentum prioris sententiæ responderetur, dupliciter posse aliquod opus dici supererogationis. Primo: quia lex naturalis, vel diuina illud non præcipit, & hoc modo non est in vniuersum verum, legem humanam non posse præcipere opera supererogationis, vt supra contra Gersonem late ostensum est. Alio modo dicitur opus supererogationis, quod ex suo genere ita est sub consilio, vt de se non possit habere necessariam connexionem cum fine vltimo, vel cum communi bono reipublicæ temporali, vel spirituali, vt est v.g. custodia virginittatis, & in hoc sensu verum est, bonum supererogationis, non posse præcipi lege humana. Sic autem negamus, dare vitam pro republica esse opus supererogationis, aliquando enim cadit sub præceptum naturale. Et sic etiam potest interdum præcipi lege humana. Nec refert, quod sit difficile: nam circa hoc versatur virtus in actibus necessariis, iuxta finem proportionatum, & ad idem extenditur potestas legis humanæ, quando non obstante illa difficultate obseruantia legis humanæ ad commune bonum necessaria est. Ad confirmationem autem responderetur, in præcepto conseruationis vite duo includi, vnum est negatiuum, quod obligat semper, & pro semper, scilicet, non se occidendi, & contra hoc nihil potest præcipere lex humana. Aliud est affirmatiuum, faciendi aliquid ad conseruandam vitam

10.

11. *Satis est opus minus vitium.*

tam, & ad euitandam mortem, & quoad hoc non obligat pro semper, sed prætermitti sepe potest, non solum propter obseruanciam legis, sed et propter bonum amicitiae, vel propter alias honestas actiones, seu rationes. Et ita etiam potest lex humana obligare ad prætermittendam vitæ custodiam propter obseruantiam legis ad commune bonum necessariae.

12. Ad fundamentum Caietani respondetur, illationem fieri à sensu composito ad diuisum; stante enim obligatione legis, repugnat contra illam agere, vt re- etè probat illa ratio: non autem hoc dicimus, sed in casu necessitatis cessare obligationem, & ita etiam cessare rationem culpæ in illa materiali transgressio- ne, vel potius in materiali non executione legis. Quod planè confirmat regula iuris, dicens, necessitatem facere licitum, quod aliàs non esset. De qua videri potest Alexand. *si ex toto*, ff. de legibus. Ad primam confirmationem fatemur, propter bonum commune contemnendam esse vitam propriam, quando necessarium est; negamus tamen semper necessarium ad bonum commune materialiter (vt sic dicam) exequi legem. Nam licet illa propter bonum commune posita sit, satis consequitur finem, si regulariter, ac per se, & extra hos casus extremos obseruetur.

13. Ad secundam confirmationem, & inductionem Caietani, primum exemplum erat de matrimonio contrahendo cum consanguinea, in quo primo supponendum est, quod licet obligatio legis cesset ex occurrente periculo grauisissimi nocimenti, si tamen lex est irritans non cessat irritatio propter metum; vt infra dicemus, & omnes auctores supponunt, & constat ex praxi Ecclesiae. Et ratio reddi potest, quia ad vitandum periculum satis est, exteriorem actum facere, etiam si propter resistantiam legis validus non sit. Quod si fortasse illa occasione incurrat aliquid periculum violandi aliquam legem naturalem, aut moriendi, id est valde remotum, & accidentarium, & ideo id non attenditur in facienda absoluta irritatione actus. Accedit, quod si in tali casu cessaret irritatio propter metum, liceret postea, vel etiam necessarium esset in tali actu persistere transacto metu; hoc autem est valde contrarium bono communi, & fini talium legum. De qua re plura dicemus infra tractando in specie de lege irritante. Hoc ergo supposito respondemus, in casu de matrimonio licitum esse, illud exteriùs contrahere, quia vel hoc non est prohibitum, vel si est, pro illo casu cessat prohibitio. Nihilominus tamen dicimus, in eo casu, non obstante metu, manere obligationem abstinendi à matrimonij vsu, non propter specialem obligationem legis positam; sed quia cum non fuerit validum, esset contra naturalem legem illud consummare, quia esset fornicari; quod intrinsece malum est.

14. Dices; etiam primum videtur includere aliquid contra legem naturæ, & intrinsece malum: nam in primis si matrimonium consideretur in ratione contractus, illud est fictum matrimonium, & ita includit malitiam mendacij saltem officiosi: si vero consideretur in ratione sacramenti, videtur includere malitiam grauis sacrilegij, quia ministrare sacramentum personæ inhabili, vel tentare illud conficere sine requisitis ad valorem eius, sacrilegium est. Respondeo breuiter neutrum esse necessarium, quia talis persona potest vt amphibologia, & non habere intentionem conficiendi sacramentum, sed solum illum materiale actum faciendi ad vitandam mortem & ita facile potest à peccato graui excusari, de quo in proprio loco, & videri potest Sanci. lib. 7. de matrim. disp. 7. Solum in præsentia aduerto, etiam si in illo casu committatur aliqua culpa: nihilominus non incurrit excommunicationem latam in Clement. vnic. de confanguinit. & afinit. vt bene notauit Nauar. in sum. c. 27. n. 41. quia si aliquid ibi peccatur etiam consummando, est contra legem naturalem, non contra Suarez de Legib.

clera præceptum, censura autem lata est contra contumaces in Ecclesiasticam legem.

Secundum exemplum erat de celebratione sine vestibus sacris, in quo regulariter loquendo concedi potest, quod Caietan. assumit, quia talis actus vix fieri potest sine contemptu rerum sacrarum, nec talis metus solet incuti, nisi propter hunc finem, vel in odium religionis. Si tamen fingamus casum, in quo nec metus fiat propter illum finem, sed propter aliam indilcretam deuotionem, vel exultationem, & quod res fieri possit sine irreuerentia, & scandalo, non erit ille actus culpabilis ex vi solius legis positivæ, quæ sit Ledesim. supra, & Medin. 1. 2. q. 96. a. 4. & insinuat Nauar. dicto c. 25. nu. 84. dicens, oppositum esse satis durum. De hoc etiam exemplo videri possunt dicta in 3. tom. 3. partis.

Tertium exemplum est de communicatione cum excommunicato propter metum, quod integram postulabat disputationem, sed est alterius loci. Breuiter ergo respondeo, negando assumptum: seclis enim circumstantijs dictis de scandalo, contemptu clauium, seclis etiam quod communicatio non fit in crimine, nec in actu aliàs per se, & intrinsece malo, non peccat, qui ex metu graui communicat cum excommunicato, quæ est magis recepta sententia fundata in principio posito in hac questione, quamuis alij sentiant oppositum fundari in dicto cap. sacris. Ad quod respondet Soto, loqui de communicatione in crimine criminoso, Syluest. vero ait, loqui de communicatione, quæ credit in iniuriam clauium, alij de vtraque exponunt: alij limitant textum ex parte metus, ita vt loquatur de metu leui, & grauem comprehendat sub nomine violentiæ. Quæ omnia in se vera sunt, difficile tamen ad textum accommodantur, quia Pontifex simpliciter, & absolute loquitur, & non affertur ratio, cur hoc alio modo limitetur, & ideo alibi dixi, Pontificem non assignare regulam vniuersalem, scilicet, metum in illa materia non excusare à culpa mortali, sed constituere regulam indefinitam, scilicet, non semper metum excusare, ita vt in hoc ponat differentiam inter vim, & metum, quod vis semper excusat: metus autem non semper: quoad a. excusat, vel quoad non, id non declarat, sed relinquit generali doctrinæ, quæ in alijs expositionibus continetur. Tandem dici possit, Pontificem solum esse loquutum secundum præsumptionem quoad forum externum: sed non ita placet, quia etiam in foro externo admittenda est probatio metus, & excusationis sufficientis. Videantur dicta in 5. tom. de censur. disp. 6. n. 10. sect. 3. & disp. 15. sect. 2. n. 13.

CAPVT XXXI.

Vtrum leges humane generaliter, & indifferentes omnes subditos obligent.

Quoniam obligatio legis respectum dicit ad eos, qui legibus obligantur, ideo postquam explicamus ea, quæ ad hanc obligationem absolute pertinent, necessarium est, hunc respectum declarare, quod fiet eius terminum declarando, id est, personas ad quas talis obligatio pertinet. Possunt autem hæ personæ in quatuor ordines, seu classes distingui: quidam enim sunt inferiores legi, id est, subditi: hic enim tantum modus inferioritatis (vt sic dicam) ad præsentem considerationem refert: alij sunt superiores eodem modo, id est, prælatione, seu iurisdictione, alij sunt indifferentes, seu liberi ex natura rei, id est, nec subditi, nec superiores, qui sub ea ratione possunt dici æquales, quibus quarto loco addi potest legislator ipse. Ex quibus omittimus superiores: de illis enim nihil dicere necesse est, cum sit per se notum, eos non obligari legibus inferiorum, si vt tales spectentur, an verò sub aliqua ratione possint obligari, explicando alia membra dicitur. Igitur de reliquis

Q 3 ordini-

15. An liceat celebrare sine vestibus sacris.

Ledesim. Medin. Nauar.

16. De communicatione cum excommunicato propter metum.

Cap. sacris, exponitur. Soto. Syluest.

SEZ
OTIO
MVI